

Гаetano Доницети

Позоришне згоде и незгоде

Гаetano Доницети (Gaetano Donizetti)

ПОЗОРИШНЕ ЗГОДЕ И НЕЗГОДЕ

(Le convenienze ed inconvenienze teatrali)

комична опера у два чина

Опера се изводи и под називом **ВИВА ЛА МАМА** - *Viva la mamma*

Либрето: Г. Доницети, према комедији Антонија Сографија

Оперу обновио: Вито Фраци

Драматуршка и музичка обрада: Хорст Гергес и Карлхајнц Гутхајм

Превод и обрада: Борислав Поповић и Станислав Винавер

Адаптација превода: Бранислав Јатић

Диригент: АЛЕКСАНДАР КОЈИЋ

Редитељ: ВОЈА СОЛДАТОВИЋ

Сценограф: ДАЛИБОР ТОБЦИЋ

Костимограф: ЈАСНА БАДЊАРЕВИЋ

Диригент Хора: ВЕСНА КЕСИЋ-КРСМАНОВИЋ

Сценски покрет: ИВИЦА КЛЕМЕНЦ

Концертмајстори: Владимир Ћуковић, Сергеј Шаповалов

Асистент костимографа: Снежана Хорват; асистент сценографа: Нада Даниловац

Улоге:

Корила Сартинеки, примадона	ДАНИЈЕЛА ЈОВАНОВИЋ МИЛИЦА СТОЈАДИНОВИЋ
Стефано, њен супруг	ИВАН НИКОЛИЋ АТИЛА МОКУШ
Луиђа Боски, дебитанткиња	ЛАУРА ПАВЛОВИЋ СЕНКА НЕДЕЉКОВИЋ
Агата, њена мама	ГОРАН КРНЕТА
Доротеа Качини	ВЕРИЦА ПЕЈИЋ ЈАРОСЛАВА БЕНКА-ВЛЧЕК
Гуљелмо Антолстоинолоноф, тенор	САША ШТУЛИЋ БРАНИСЛАВ ЦВИЈИЋ
Винченцо Бискрома, композитор	ВАСА СТАЈКИЋ МАРКО КАЛАЈАНОВИЋ
Орацио Просперо, либретиста	ЖЕЉКО Р. АНДРИЋ ВЛАДИМИР ЗОРЈАН
Импресарио	ИГОР КСИОНЖИК МИХАИЛО ШЉИВИЋ
Корепетитор	ДАНИЈЕЛА ХОДОБА-ЛЕШ ИРИНА МИТРОВИЋ
Инспицијент	ИВАН СВИРЧЕВИЋ
Суфлер	БОЖЕНКА ОЧОВАЈ МИЛАНА ЦАП
Фризерка	ДУШАНКА ИЛИЋ

МУШКИ ХОР и ОРКЕСТАР СНП-а

Инспцијенти: Тања Цвијић, Дејан Теодоровић

Мајстор светла: Младен Букарица

Декоратори, реквизитари, статисти: Владислав Шегуљев, Јелена Глишин, Филип Петронијевић, Даниел Мандић, Борис Кираљ, Велимир Уљаревић

Премијера: 14. мај 2010, сцена "Јован Ђорђевић"

Репризе: 15. и 22. мај 2010.

ГАЕТАНО ДОНИЦЕТИ (Gaetano Donizetti, Бергамо, 29. новембар 1797. – Бергамо, 8. април 1848)

Био је слављен, цењен и поштован као музичка звезда првог реда током више деценија деветнаестог века. У предворју миланске Скале поред попросја Росинија, Белинија и Вердија само је Доницетијева биста добила своје место. Крајем века, у доба владавине веризма и музичке драме, тројици бесмртника (осим Вердију) је оспоравана било каква дубља и стварна вредност, тако да је било чак и предлога за нове бисте. Данас Доницети ужива прави углед, посебно друштво се бави проучавањем његовог дела. Код нас и данас углавном важи мишљење угледног музиколога Јосипа Андреиса из његове "Хисторије музике" (1952. и 1976. година): "зуб времена, закleti непријатељ свега, а поготово онога што настаје у површној хитњи, без довољно припреме и продубљивања, дубоко је нагризао Доницетијеву баштину: од 73 опере, 70 их је већ сасвим, или готово сасвим, постало неживљивим архивским инвентаром. Али три уметникова оперна дела, и данас свежа, откупљују недостатке осталих. То су *Лучија од Ламермура*, *Љубавни напиток* и *Дон Пасквале*." Ово мишљење сигурно мора да дели и наша оперска публика, јер, углавном, није имала прилике да види и чује остале Доницетијеве опере. /.../

Рођен је у малом, али *отменом* Бергаму, на обронцима Алпа, у скромном подрумском стану ткача и чувара у заложном заводу, као претпоследње дете Андреа и Доменике Доницети, рођене Нава. Родитељи су желели да школују обдареног сина, али због недостатка средстава упутише га у музичку школу коју је водио угледни композитор Симон Маир, пореклом из Баварске. Настава је била бесплатна и из општеобразовних предмета, али су ђаци зато морали певати у црквеном хору. Маир за свога генијалног ученика у његовој четрнаестој години пише музичку фарсу *Мали композитор музике*. На своје ученике деловао је не само као мајстор свога заната, већ и као човек и васпитач. Познавао је добро класичну књижевност и развијао књижевни укус код свих полазника његове "милосрдне музичке школе". Доницети под надзором Маира пише своје прве гудачке квартете и увертире, па га обзирни наставник шаље на усавршавање код познатог педагога опата Станислава Матеија (који је подучавао и Росинија) у Болоњу. Млади Доницети врло брзо компонује, о чему сведоче и записи на неким партитурама – једну увертиру је написао за сат и двадесет минута. По повратку у родни Бергамо наступа у опери као певач (басбуфо) и неуморно пише инструменталну, вокалну, црквену и оперску музику. Његова четврта по реду опера *Енрико из Бургундије* доноси му у венецијанском позоришту "Сан Лука" први успех. Либретиста је Бартоломео Мерели, доста моћни импресарио Скале, који му даје либрета и за следеће опере изведене у Венецији, Мантови и Бергаму. Маир га са деветом оперском партитуром *Зораида ди Граната* шаље у Рим, где премијера у театру Арђентина привлачи пажњу.

Доницети је изучио дела својих оперских узора: Росинија, Маира, Моцарта, Чимарозе и других бројних, данас сасвим непознатих аутора и у почетку прихватио све важеће конвенције опере. Он либрету, односно тексту, посвећује посебну пажњу, схватајући још у младости да само добар либрето може донети добру оперу. Касније је често и сам допуњавао либрета, или чак их и сам писао. Колико му је оперска пракса била мрска најбоље сведочи његова опера *Позоришне згоде и незгоде*, данас више позната по немачкој преради под именом *Вива ла мама*, у којој се сликовито приказују прилике у путујућој оперској трупи у малом провинцијском месту. Примадона и њен супруг, инострани гост-тенор који не зна језик, уображени импресарио, либретиста-стихоклепац, скромни композитор-аутор и чудесна набеђена "певачица" – мајка почетнице, коју тумачи бас!

Ипак, Доницети се сасвим уклопио у ту чудну праксу, тако да 1827. потписује уговор са највећим импресаријом Барбајом, директором опера у Италији (Напуљ, Рим и Милано), Бечу и Санкт Петербургу, и обавезује се да ће за 200 дуката месечне плате за три године написати 12 опера. Истовремено, преузима и место директора опере у Напуљу, које ће задржати 11 година. Доницети пише (компонује) од седам изјутра до четири после подне, а затим се до вечери шета. Говорио је да током шетње још више ради, јер сваки утисак, сваки сусрет, разговор, све је претварао у позоришне сцене. Он пажљиво посматра људе и тако саставља свој мозаик ситних оперских сцена које су управо пренесене из стварног живота. Пошао је утабаним стазама компонујући на већ постојећа либрета, или на либрета рађена по делима француске, шпанске и италијанске књижевности. Увек је писао по наруџбини, за одређено позориште, за одређене певаче и сам је све увежбавао, дириговао па и режирао. Са либретистом се договарао о целини, али је музику добијао онако како би добијао стихове, често на брзину склепане. Током рада на првом чину обично још није знао све појединости о даљем току радње. Велики успех постиже са *Аном Болен* за коју либрето добија од Феличе Романија 10. новембра 1830, а пробе почињу већ 10. децембра у миланском театру "Каркано". Ана Болен је

први велики трагични женски лик у Доницетијевим операма који захтева посебну снагу и знање за успешну интерпретацију. Следе Лукреција Борџија, Марија Стјуарт, Лучија од Ламермура, Полина у *Политу*, Фавориткиња, Линда ди Шамони, Катерина Корнаро, Марија ди Роан, ...

У Напуљу, Доницети се зближује са правником Вазелијем и његовом децом, сином Антонијем и кћерком Вирђинијом, којој даје часове клавира. У лето 1828. он се жени Вирђинијом и налази праву срећу у браку. Двоје деце умире одмах по рођењу, а и вољена супруга постаје жртва познате напуљске колере. Иако после смрти Белинија и Росинијевог остављања пера, Доницети постаје први оперски композитор Европе, болан губитак породице га сасвим изводи из равнотеже. Постаје меланхоличан и прижељкује смрт, али ипак налази снаге да напише један *Реквијем*, једну мису и оперу *Роберто Девере*. Мигрена га готово стално мучи, а стални сукоби са импресаријима, цензуром и примадонама га нервно исцрпљују.

После славе и сјаја у Паризу, Напуљу и Бечу, 1847. године налази снаге да пређе у родни град, где ће преминути 8. априла 1848. године.

Седамдесет једна завршена опера, осам недовршених, три ораторијума, тридесет кантата, шеснаест симфонија – увертира, осамдесет два камерна дела, пет химни и много других вокалних дела: укупно шесто једанаест дела!

Проучаваоци његових опера закључују да је он створио нови вокални стил, који није упропастио ниједног певача. Напротив, готово сви певачки фахови добили су нове задатке и нову прилику да заблистају кроз тумачење његових вокалних деоница.

Ми данас тешко можемо да схватимо да су се одломци из његових опера изводили на свим концертима од значаја, да је Лист највише одушевљавао публику својим фантазијама на теме из његових опера, да су сви инструментални виртуози изводили транскрипције популарних арија за свој инструмент, једном речи да је "Доницетијевска грозница" "харала" Европом и Америком.

(К. Винавер, 1991)

ПОЗОРИШНЕ ЗГОДЕ И НЕЗГОДЕ

/Вива ла мама/

Доницетијева једночина опера *Позоришне згоде и незгоде* написана је 1827. за театар у Напуљу. После извођења у Милану 1831. и Бечу 1840. бива заборављена. Тек 1963. године пронаћи ће је истраживачи Доницетијевог оперског опуса и прерађену извести у Сијени и Бергаму. Та прерада се углавном држала оригинала.

Занимљива и захвална тема опере подстакла је драматурга Хорста Гергеса и преводиоца Карлхајнца Гутхајма из Немачке да дело прераде у целовечерњу представу. Учинили су то слободним избором одломака из других Доницетијевих опера, дајући делу и нови наслов *Вива ла мама*. Тако прерађена опера је изведена 1969. године у Минхену. Од тада успешно обилази велике и мале сцене широм Европе.

Композитор који је своја дела сам дириговао, режирао и корепетирао, као што је с Доницетијем случај, био је врло компетентан да напише оперу с таквом, и данас живом темом: *Стање духова у опери пред премијеру*. Понекад се чини да се апсолутно ништа у том стању није изменило од Доницетија до нас. То што имамо веће техничке могућности у ствари само појачава хаотичност тога стања и оправдава стављање овог дела на репертоар.

Проблем талентованих и неталентованих свуда у уметности, а у опери нарочито, компликује се њиховом неизмерном љубави за тај посао, која је код ових других још изразитија. Тај проблем је данас тако жив да пружа неисцрпне могућности у интерпретацији дела, а та љубав и једних и других у ствари је храна за бездани отвор позорнице у који широм света свако вече гледају радознале очи гледалаца. О тој љубави је овде реч.

(Борислав Поповић, децембар 1991)

АЛЕКСАНДАР КОЈИЋ

Рођен у Новом Саду 1984. Дипломирао и специјализирао дириговање на Факултету музичке уметности у Београду 2008. у класи проф. Бојана Суђића. Усавршавао се у Бечу на Универзитету за музику и извођачку уметност (Universität für Musik und darstellende Kunst, Wien), код проф. Марка Стрингера, Даниела Хардинга и Владимира Кирадијева. На самом почетку студија добија ангажман корепетитора хора у ансамблу АКУД-а „Бранко Крсмановић“, касније, у току студија, место корепетитора Хора РТС-а, на пројектима Моцарт – *Велика миса у ц-молу* и Хендл – *Месија*, а учествовао је и у раду Симфонијског оркестра РТС-а.

Године 2005. је учесник мајсторског курса проф. Уроша Лајовица на тему Бетовенових симфонија, одржаног у Београду, у лето 2006. одлази у Мајнц (Meinz) и на Европском хорском фестивалу учествује у радионицама Georga Grünпа, Friedera Berniusa и Erwina Ortnera. Од 1999. је стални члан Хора "Св. Стефан Дечански".

Током усавршавања у Бечу 2007. и 2008. године јавно је наступао с оркестром „Чешки виртуози“ из Брна изводећи дела симфонијске и оперске литературе (Моцарт, Чајковски, Бритн, Вагнер, Стравински, Сен-Санс, Барток, Дворжак, Шостакович, Сибелијус).

Као пијаниста корепетитор активно сарађује с оперским певачима у Београду, Новом Саду и Бечу. У августу 2009. с групом истакнутих новосадских музичара снима дечји балет Александре Вребалов *Удовичина метла* (*The widow's broom*), у октобру 2009. с оркестром *Cammerata academica* из Новог Сада премијерно изводи дело Исидоре Жебељан *Игра дрвених штапова за хорну и гудаче*. Од 2007. запослен је у Средњој музичкој школи «Исидор Бајић» у Новом Саду на месту диригента средњошколског симфонијског оркестра, од децембра 2009. је асистент диригента у Опери Српског народног позоришта, а од маја 2010. је стални диригент Опере СНП. Опера *Травијата* је његов оперски деби у СНП-у, а опера *Позоришне згоде и незгоде* прва целовечерња представа.

ВОЈА СОЛДАТОВИЋ

Рођен је у Новом Саду. После матуре, уписује студије режије на љубљанској Академији за позориште, радио, филм и телевизију у класи проф. Славка Јана. Већ 1967. дебитује као редитељ у Љубљани, а исте године потписује и свој први ангажман у СНП-у где режира и дипломску представу.

Године 1971. прелази у Марибор у СНГ у коме остаје двадесет сезона, да би се 1991. вратио у Нови Сад, као управник Позоришта младих. Од 1. септембра 1999. поново је у Српском народном позоришту као стални редитељ Опере. За 40 година редитељског рада Солдатовић је режирао преко 180 представа широм бивше Југославије, али и у иностранству, а има и преко 200 телевизијских режија за ТВ Љубљану, ТВ Марибор и ТВ Нови Сад.

Добио је више признања за свој редитељски рад међу којима је Борштникова награда у Марибору 1971, два *Златна смијеха* у Загребу 1988, Октобарска награда Новог Сада 1993, Награда за режију на Сусрету војвођанских позоришта 1997, Златна медаља “Јован Ђорђевић” 2000, Искра културе 2002. и многа друга признања.

Његове представе су гостовале у Италији, Француској, Аустрији, Румунији, Мађарској и Чешкој. Познат је као редитељ “дугопругашких” представа које се годинама играју – његова режија комедије *Светислав и Милева* Милоша Николића представља апсолутни рекорд СНП-а, играла је пуних 21 сезону.

Преводио је симултано представе са 10 језика на фестивалима у земљи и иностранству.

У Опери Српског народног позоришта дебитовао је режијом комичне опере *Вива ла мама*; године 1992. режира мјузикл *Виолиниста на крову*, који постаје култна представа СНП-а; 1999. је режирао оперу *Алеко*, која је награђена Медаљом Пушкина а 2003. Вердијеву оперу *Риголето*, с којом је Опера СНП-а доживела овације у Кану (Француска) 2006. године. Поред наведених, Солдатовић је режирао Штраусову оперету *Барон циганин*, мјузикл *Човек од ла Манче*, Доницетијев *Љубавни напиток*, дечје опере *Јежева кућица* и *Медведова женидба*, док је режијски обновио Вердијеву *Травијату*.

За Новосадски летњи фестивал режирао је Моцартову *Наивну варку*. Предавао је глуму оперским певачима и водио Оперски студио на Академији уметности у Новом Саду, као и на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу.

САДРЖАЈ

Први чин

У неком провинцијском театру припрема се за извођење нова опера са садржајем из историје старог Рима. Почиње проба једне сцене са сопраном (Корила) и тенором (Гуљелмо) у којој су важнији њихови каприци него проба и извођење дела. Пробом руководе композитор Бискрома и либретиста Просперо, а присуствује и импресарио који финансира извођење. Две младе солисткиње, Доротеа и Луиђа, нервозне због спорог напредовања у каријери, потпомажу атмосферу нетрпеливости, злобе и ексцеса. Доротеа убрзо, протестујући, напушта рад. Управо када су донесени плакати којима ће се нова опера рекламирати, долази Агата, мајка младе Луиђе, која се труди да јој на сваки начин омогући напредак у каријери. Пошто изгреди све присутне, она у ефектној арији саветује композитору како да напише рондо за њену ћерку. Затим изазива мужа примадоне Кориле, подсећајући га на време када је са својом женом продавао уштипке на пијаци. Стефано јој одговара тирадом о међународном угледу и успеху своје супруге и решености да је свуда брани. Свађу са Агатом наставља Корила у занимљивом дуету који врви од непријатности и увреда. Долази композитор са тенором, и пошто је Доротеа отишла, он прихвата Агатин предлог да јој она буде замена и да одмах проба дует са тенором. Испостави се да Агата више жели него што може, па тенор Гуљелмо напушта рад на представи. Импресарио његову улогу одмах додељује Стефану, који то једва чека, јер је, како

каже, пратећи жену научио о позоришту све што треба знати. Мама Агата добија писмо од пријатеља у коме јој јављају да тај њихов импресарио никад нема новца. Бискрома и Просперо случајно спомену хонорар и сви изненада постају јединствени и иду код импресарија да га питају када ће стићи новац, одбијајући да наставе пробу. Он им припрети последицама и они настављају рад.

Други чин

Мама Агата долази код импресарија да измоли Доротеину улогу и унапред договори хонорар. Он то одлучно одбија, али кад мама реши да прода сав свој накит да би омогућила извођење опере у којој ће имати улогу и за себе, он се изненада предомисли и пристаје на њене захтеве. Завеса се диже и почиње костимска проба. Сцена тријумфа са Стефаном пролази катастрофално, јер он пева испод сваког нивоа. Стефано упропасти и сцену жртвовања девојке боговима, љут је због лошег певања и жели да утисак поправи претерујући с "глумом". Његова жена је одушевљена и предлаже да се за њега напише сцена олује, јер би он ту сигурно био добар. Композитор пристаје, а импресарију јављају да градско веће обуставља финансирање опере, јер у њој не учествују славна певачка имена. С том вешћу на сцени се појављују Доротеа и Гуљелмо. Може се наслутити да је то њихово масло. Импресарио саопштава ансамблу да ће се дело ипак извести, јер ће мама Агата продати свој накит и платити трошкове. Цео ансамбл јој одушевљено кличе ВИБА ЛА МАМА.

ОПЕРА ВИБА ЛА МАМА У СРПСКОМ НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ

Премијера: 28. децембар 1991. године

Диригент Јанез Говедник (до 20. II 1992, шестог извођења опере) / Имре Топлак, редитељ Воја Солдатовић, Сценограф Милета Лесковац, костимограф Стана Јатић, диригент хора Весна Кесић-Крсмановић; подела улога: Гертруда Мунитић, к.г. / Гордана Којадиновић / Светлана Ловчевић / Милица Стојадиновић (*Корила*), Миодраг Милановић (*Стефано*), Драгана Крстић / Јасна Прокић / Јарослава Бенка-Влчек (*Луиђа*), Бранислав Јатић (*Мама Агата*), Вера Бердовић (*Доротеа*), Војислав Куцуловић / Славољуб Коцић / Игор Ксионжик (*Гуљелмо*), Бранислав Вукасовић (*Винченцо*), Светозар Дракулић (*Орацио*), Саша Ковачић (*Импресарио*).

У пет сезона (до 1996/1997), колико је опера била на репертоару, изведено је 37 представа, 33 на матичној сцени и 4 на гостовању у Зрењанину, Београду, Будви и Јагодини, пред 11.724 гледаоца. Представа је награђена Годишњом похвалом СНП-а за најбоље музичко-сценско остварење у сезони, Годишње награде добили су: Гордана Којадиновић, за улогу Корице Сартинеки, и Бранислав Јатић, за улогу Агате.

Обнова: 9. октобар 2001. године

Диригент Имре Топлак, редитељ Воја Солдатовић; подела улога: Милица Стојановић / Светлана Ловчевић / Данијела Јовановић (*Корила*), Миодраг Милановић (*Стефано*), Јарослава Бенка-Влчек / Дарија Олајош (*Луиђа*), Миодраг Мика Јовановић, к.г. (*Мама Агата*), Вера Бердовић / Жељка Здјелар (*Доротеа*), Ненад Маринковић / Саша Штулић (*Гуљелмо*), Бранислав Вукасовић (*Винченцо*), Светозар Дракулић / Драгољуб Бајић (*Орацио*), Саша Ковачић (*Импресарио*).

Представа је на репертоару била две сезоне, изведено је 13 представа, од тога 4 на гостовању у Шапцу, Зрењанину, Бачкој Тополи и Темишвару, пред 5154 гледаоца.

Укупно је изведено 50 представа пред 16878 гледалаца.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

Позоришни трг 1, 21000 Нови Сад

Телефон: 021/ 6621 411 (централа)

За издавача / АЛЕКСАНДАР МИЛОСАВЉЕВИЋ, в. д. управника

В. д. директора Опере / МАРИНА ПАВЛОВИЋ-БАРАЋ

Уредник /ДУШАНКА РАДМАНОВИЋ

Фотографије / МИОМИР ПОЛЗОВИЋ

Обликовање / РАДУЛЕ БОШКОВИЋ

Технички уредник / ЖАРКО ДЕАК

Компјутерски слог / ЉИЉАНА БИЛБИЈА и НАДА РАДОВИЋ

Штампарија STYLOS, Нови Сад
Тираж 800

149. сезона 2009/2010.

www. snp.org.rs

“By arrangement with Universal Edition AG, Wiena” (“У аранжману са Universal Edition AG, Беч”)